

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

SPRZĄTAĆ

Marcelina Jarnuszkiewicz

Wicie, że SPRZĄTANIE oznaczało kiedyś zupełnie inną czynność, a ściślej rzecz ujmując: czynność o zupełnie innym znaczeniu. Do dziś w niektórych regionach na wsiach mówi się, że SPRZĄTNĘŁO SIĘ z pola żyto, owies, ziemniaki, siano, uropek. I to właśnie – agrarne – znaczenie czasowników SPRZĄTAĆ i SPRZĄTNAĆ jest ich znaczeniem historycznie podstawowym, pierwotnym. Najpierw zatem SPRZĄTANIE oznaczało zbieranie i zabieranie najważniejszych dla człowieka rzeczy: plonów i płodów rolnych – po to, by je zmagazynować i następnie wykorzystywać z pożytkiem, jako zapasy żywności, w celu podtrzymywania i utrzymywania życia. Dopiero od XVII w. znaczenie czasownika SPRZĄTAĆ zaczyna się zmieniać: skoncentrowanie się na czynności samego zbierania, a nie na jej celowości, a także dojrzenie doraźnego efektu owego sprzątania: pustej, uporządkowanej przestrzeni, powoduje, że sprzątanie zaczyna być inaczej postrzegane – jako działanie porządkujące przestrzeń, a nie jako pierwsze z działań gromadzenia zapasów. SPRZĄTAĆ zaczyna oznaczać ‘porządkować, doprowadzać do porządku’ (jako drugie znaczenie, obok dotychczasowego ‘zbierać plony z pola’). Od tego czasu znaczenie „porządkowe” nabiera mocy, specjalizując się w kolejne znaczenia szczegółowe, tak że we współczesnych słownikach znajdziemy – w kolejności – następujące definicje czasowników SPRZĄTAĆ i SPRZĄTNAĆ: 1. ‘doprowadzać coś do porządku’, 2. ‘usuwać coś z miejsca, na którym nie powinno się znajdować’, 3. pot. ‘zabrać komuś kogoś lub coś, co ten ktoś już uważał za swoje’ 4. pot. ‘zjeść coś bardzo szybko’, 5. posp. ‘zabić’, 6. ‘zebrać plony z pola’